

**I. ALEXANDRI REGIS DECRETA IN COMITIIS RADOMIENSIBUS
ANNO 1505**

Radomiensem autem conventionem, Nos Alexander Rex, anno 1505 habuimus et celebravimus quae eo ipso anno pro Dominica Conductus Paschae [30 III] per nos indicta, propter consiliarios Lithvaniae ac Prussiae terrarum expectatos in testimonio praesentium scriptos, aliosque magnae importantiae eventus, usque ad diem sabbathi post Octavam Sacratissimi Corporis Christi [31 V] continuata fuit, in eaque reverendissimis et reverendis in Christo patribus ac magnificis, venerabilibus, generosis et nobilibus, praelatis et baronibus consiliariis nostris ac terrarum nuntiis in fine privilegii istius communis scriptis moderantibus et consentientibus, nostras scripsimus constitutiones infra scriptas.

[1]. De non faciendis constitutionibus sine consensu consiliariorum et nuntiorum terrestrium.

Quoniam iura communia et constitutiones publicae non unum, sed communem populum afficiunt, itaque in hac Radomiensi conventionem cum universis Regni nostri praelatis, consiliariis, baronibus et nuntiis terrarum, aequum et rationabile censuimus ac etiam statuimus, ut deinceps futuris temporibus perpetuis, nihil novi constitui debeat per nos et successores nostros sine communi consiliariorum et nuntiorum terrestrium consensu, quod fieret in praedictum gravamenque Reipublicae, et damnum atque incommodum cuiuslibet privatum, ad innovationemque iuris communis et publicae libertatis.

[2]. De constitutionibus novis per proclamationes publicandis.

Ne per ignoratam constitutionem novam, quipiam colludi videatur, dum quidquam fieret contra constitutionem, quae ad cognitionem non esset deducta communem, idcirco in constitutionibus nostris plane procedere cupientes decernimus, quod nullus obligatus fuerit ad novam constitutionem servandam, nisi ipsa primum per proclamationem in Regno publicetur.

[3]. De suspectis in crimine, qui bonae famae sunt censendi, et de non captivandis bonae famae nobilibus.

Quoniam propter depravatam adolescentum nobilium multitudinem, quorum hac tempestate adeo aucta fuerit licentia, ut etiam tanquam prodigiose istud commissum esset, quod non posset eorum coerceri temeritas constitutionibus antiquis decernentibus, nullum captivandum fore, nisi iure victus esset, quapropter innitendo veteri praedecessorum nostrorum instituto decernimus nullum nobilem captivandum, qui bonae esset famae, nisi iure prius fuerit convictus, non censebitur vero bonae famae esse quilibet, ter in registris maleficorum descriptus, is ergo ut malae famae, absque iuris processu, praesentis duntaxat statuti patrocínio capi, detinerique poterit.

[4]. De servis maleficos insecuturis.

Cum hac tempestate familiares ubique se excusarent quia dominus eorum ad insequendos fures, maleficos aut hostes non euntibus, ipsi quoque eosdem maleficos insequi nollent, quo non mediocre dabatur patrocínio, nequam hominibus manus evadentibus eorum, per quos commode poterant detineri. Quapropter statuimus ut quicumque servorum sive famulantium iubentibus dominis fures et malefactores quoscunque insequi et apprehendere noluerint recosaverintque, perpetuo sint infames, qui autem fures insequentibus et apprehendentibus infamiam obiicerent, eandem poenam infamiae incidant eo facto.

[5]. De tempore servorum sub indicto tempore belli licentiandorum.

Quicumque servientium sive famulantium sub expeditione bellica aut aliqua alia necessitate iusta et legitima, licentiam a servitio apud dominum suum petierint et ab eo recesserint, perpetuo etiam sint infames, habebit autem quilibet ante bellicam expeditionem ante necessitatem domini sui sex septimanarum tempus, infra quod et non celerius a domino suo licentiam a servitio petet et postulabit.

[6]. De primo termino iudicii capitaneorum.

In Maiori Polonia ad vota illarum terrarum incolarum, subditorum nostrorum decernimus et statuimus, ut coram quolibet capitaneo, non sit terminus peremptorius in primo termino, ne maioris auctoritatis esse putetur capitaneus quam Rex, coram quo non est terminus peremptorius in primo termino, nisi quis ad hoc se sponte submittat.

[7]. De salario capitaneorum ab intromissione.

Capitanei introligantes in bona de brachi regali non recipiant decem marcas, similiter burgrabii sexagenam, alias iuxta statutum Joannis Alberti Regis quo istud etiam cavetur.

[8]. De citationibus capitaneorum ad querelam.

Querebantur subditi nostri Maioris Poloniae praesertim de capitaneatu Posnaniensi citationibus capitanei se vehementer gravari. Quamobrem decernimus, quod capitaneus citari non debet ad querelam, nisi pro expulsionem dominae dotalitialis et pro recenti crimine, tempus autem recentis criminis sit annus et sex hebdomadae.

[9]. De titulo ad citationes terrestres in capitaneatu Posnaniensi.

Conformare cupientes terras capitaneatus Maioris Poloniae terris aliorum capitaneatum Regni nostri statuimus, quod in Maiori Polonia citationes iudicii terrestres, deinceps non emanabunt sub titulo capitanei, sed sub titulo nostro et successorum nostrorum et sigillo terrestri, super iudiciis autem capitaneatus sub titulo et sigillo capitanei emanare et dari debebunt.

[10]. De salvis conductibus per capitaneos non dandis kmethonibus terrigenarum.

Conquerentibus praelatis et proceribus Maioris Poloniae quod cum quodam despectu et levitate eorum hactenus capitanei Posnaniensis salvos conductus kmethonibus illorum et terrigenarum dare consueverant, statuimus communi consensu, quod de cetero praelatorum, baronum, procerum et terrigenarum nostrorum subditis kmethonibus, civibus, oppidanis aut servis capitanei locorum salvos conductus dare non debeant, sed ad ius commune in eventibus recurrendum decernimus kmethonibus talibus et quibilibet conquerentibus, sic ut cuique iuris patrocinium debebitur.

[11]. De numero plebeorum ad ecclesias cathedrales suscipiendorum.

Ad ecclesias cathedrales in Regno nostro non suscipiantur in episcopos, praelatos et canonicos, nisi nobiles ex utroque parente et more nobilium educati, utque plebeorum certus sit numerus circa easdem ecclesias et qui ex eis ad episcopatus et praelaturas evecti sunt, qui non essent ex utroque parente progeniti et educati more nobilium ad altiora non ascendant sub poena perpetui exilii et confiscationis bonorum parentum et consanguineorum eorum, qui niterentur venire contra huiusmodi ordinationem, sub praetextu auctoritatis cuiuscunque, quapropter praesens et infrascriptum statutum super hoc publicitus editum, nostris praesentibus et aliis per nos approbatis praedecessorum nostrorum statutis ac privilegiis perpetuis adscribimus huiusmodi sub tenore.

[12]. Statuta ecclesiarum, seu de plebeis ad vota serenissimae principis dominae Elisabeth Dei gratia Reginae Poloniae genitricis nostrae sancitum continens qui et qualiter ad episcopatus et dignitates ecclesiarum recipiendi, ac qualiter nobilitas talium probetur in futurum.

Volentes tempore nostri felicitis regiminis obviare tempestive periculis dissensionum et seditionum intestinarum, quae omni externo bello sunt graviore, quarum dissensionum nonnulla iudicia iam pullulant ex eo, quod dignitates et loca ecclesiarum nostri Regni cathedralium inferioris status homines, saepe per ambitionem quaerere consueverint, cum periculo manifesto earundem ecclesiarum et dignitatum et cum praeiudicio nostrae nobilitatis, quae ab antiquis temporibus laborum et virtutum suarum officio, eisdem dignitatibus ecclesiasticis semper proficiebatur. Tum quod eadem nobilitas suis propriis cervicibus a casibus bellicis. Regnum ipsum

defendere consuevit et adstricta est tum etiam eidem ecclesiae propter genus et assistentiam sui ipsius invicem sub pace et defensione debita existebant, quod esse nequaquam posset, si per eos regerentur qui eadem assistentia et ceteris adminiculis protegendis ipsas carent, proinde de communi omnium consiliariorum nostrorum consilio et assensu atque eiusdem universae nobilitatis expostulatione hoc praesenti statuto et decreto perpetuis temporibus duraturo sanximus, constituimus et irrevocabiliter decrevimus ut de cetero ad cathedrales ecclesias in episcopos et in eisdem ecclesiis in praelatos, in collegiatis vero ecclesiis ad principales dignitates homines tantummodo de corpore eiusdem nobilitatis possint promoveri, inhibentes strictissime sub poena perpetui exilii et confiscationis bonorum omnium, cui poenae tam eos qui praesenti constitutioni quoquomodo vel aliquo colore alioquin auderent contravenire, ambiendo ubivis locorum suprascriptas dignitates, vel etiam oblatas acceptando, quam eorum parentes, propinquos ac promotores adiutoresque clandestinos, ac etiam manifestos subiungere volumus ita, ut cum primum huic decreto aliquis quocunque titulo insignitus non existens nobilis inventus fuerit contravenisse, ipso facto praedictae poenae sit subiectus eum eisdem parentibus et propinquis suis. In canonicatibus vero earundem cathedralium ecclesiarum per alios quoque nobiles obtinendis servari volumus privilegium et decretum alias per praedecessores nostros editum, adiicientes hoc etiam, ne quisquam cuiuscunque generis vel conditionis existat, audeat beneficium quodcunque nostri iurispatronatus quoquomodo impetrare vel oblatum a quovis suscipere, sine nostro consensu, sub incursu praefatae poenae exilii et confiscationis suorum bonorum et parentum ac propinquorum eius. Et quoniam quaestio incidere de genere nobilitatis, quod diverso modo a quibusdam interpretari solet, declaramus, quantum ad praesens statutum attinet: eum tantummodo vocari nobilem et capacem dictarum dignitatum et beneficiorum: cuius uterque parens nobilis et ex familia nobili sit progenitus; et quod tam ipse quam parentes eiusdem, habitarunt et habitant in suis possessionibus, castris, oppidis vel villis, iuxta morem patriae et consuetudinem nobilitatis, viventes legibus et iuribus Regni nostri nobilium. In quo genere nobilitatis, eos quoque nobiles appellandos censemus, qui licet matre populari, patre tamen nobili sunt procreati: quorum tamen parentes et ipsimet vivant et vixerint ad instar aliorum nobilium in Regno: ut supra et non exercuerint vel non exercent eas artes et actiones; quas communiter cives et qui in civitatibus morantur, exercere solent. Per contrarium enim usum nobilitas ipsa, in popularem et plebeiam conditionem transire solet.

[13]. De causis saecularibus in iudicio spirituali non iudicandis.

Quamvis in antiquioribus statutis et privilegiis constat vetitum esse, ne spirituales iudices arrogarent, ipsis causarum saecularium iudicandi facultatem tamen cum clamore communi impulsaremur, quod non obstantibus constitutionibus antiquis saeculares personae plerumque evocantur ad spiritualia iudicia, pro negotio saeculari, quapropter decernimus et statuimus, quod iudices spirituales saecularia iudicia non exercent neque iudicent in futurum.

[14]. De iniuriis spiritualium iure terrestri diffiniendis.

Spirituales pro bonis sive iniuriis bonorum iuri communi subiectorum iure terrestri experiantur, iniuriae sunt super limitibus, kmethonibus fugitivis, caede et vulneribus, alias iuxta statutum Joannis Alberti Regis.

[15]. De commissionibus per Maiestatem Regiam dandis et non dandis.

Auctoritatem iudiciariam ubique illibatam conservare cupientes statuimus, quod Nos successoresque nostri nullas dare debebimus commissiones, non dabuntque successores nostri nisi super limitibus nostrorum bonorum et divisione bonorum haereditariorum inter fratres et proximiores, aut quae essent de consensu partium, alias datae nullius sint roboris vel momenti.

[16]. De teloneis privata auctoritate non constituendis.

Quoniam depactatio quaelibet alieno seu privato iure commissa communem laederet, ut verisimile est libertatem, idcirco pro tuendo iure communi libertatis regnicolarum universorum

nostrorum communi accedente consensu statuimus, quod nova telonea nemo saecularium et spiritualium in bonis suis constituet neque constituere audebit sine licentia et consensu donationeque nostra et consiliariorum Regni in conventionem generali. Si vero quispiam secus fecerit, talis iure convictus per nos successoresque nostros iuxta nostrorum et consiliariorum nostrorum arbitrium privationis bonorum illorum poenam sustinebit, in quibus voluntate sua ac privatis iure et auctoritate suis tanquam nostris solutiones sibi constituit de subditis nostris libertate iuris communis gaudentibus.

[17]. De officialibus iudiciorum.

Officiales iudiciorum eligantur in conventionibus terrestribus iuxta consuetudinem diu observatam, alias iuxta constitutiones in Joannis Alberti Regis privilegio scriptas, electique praestent nostri praesentis statuti vigore iuramentum nec habeant substitutos excepta infirmitate sub ammissione officiorum.

[18]. De civibus a bello non liberandis.

Cum mercatores negotiatores et civitatum incolae fortunatiores sunt communiter ad opes per industriam assequendas, quibus aucti bonis civilibus bona terrestria accumulantes consueverunt a bello absolutiones obtinere, ut quemadmodum per industriam bona assequuntur, sic etiam libertate maiori, quam nobilitas in eis potirentur, quod etsi privata sua rei domesticae cura faciant commendabiliter, tamen quod istud in republica abusu et dissensionum parens esset, quam quidem nobilitate sanguinis profusione rempublicam et terrestrem tranquillitatem tutante, fortunati cives fortunas terrestres occuparent et nobilium victum usurparent, et nihilominus ab oneribus publicis per industriam ut sit, se eximerent. Non indignum ergo cum praelatis, consiliariis, baronibus et terrarum nuntiis censuimus, quod cives habentes bona haereditaria terrestria ad expeditionem bellicam obligata, non sint exempti et liberi ab eadem bellica expeditione quoties fuerit instituta litteraeque Maiestatis Regiae absolutoriae ab huiusmodi expeditione datae vel dandae, locum non habeant quod alias in privilegio Alberti Regis fratris nostri suprascripto latius est constitutum.

[19]. De pretio rerum venalium per palatinos constituendo.

Quamvis de pretio et valore rerum venalium satis superque constat scriptum esse et in nostris superioribus et antecessorum nostrorum privilegiis, tamen cum fortasse per negligentiam non fit executio decretorum, idcirco Nos iterum iterumque decrevimus et statuimus, quod palatini in suis palatinatibus pretia mercantiarum et rerum venalium constituent praediscentque veris testimoniis et documentis pretia rerum qualia sint in partibus externis, unde adducuntur, et iuxta hoc etiam constituent iuxta aestimationem facta, contumaces et contemptores huiusmodi constitutionum per palatinos factarum, puniantur poena amissionis mercium.

[20]. De impetrantibus beneficia iuris patronatus.

Fit nunquam quod cortisani et cursores romani beneficia per terrigenas de bonis eorum ad consolationem amicorum viventium et mortuorum fundata impetrant sicque non mediocribus iacturis pauperem nobilitatem pro sui defensione iuris impendentem afficere consueverunt. Quapropter decernimus, quod impetrantes beneficia apud Sedem Apostolicam iurispatronatus nostri et dominorum nobiliumque saecularium nostri Regni puniantur in persona et in bonis, similiter amici et consanguinei impetrantium eorundem.

[21]. De dignitatibus et officiis hominibus possessionatis dandis.

Innitentes statuto Niszoviensi et aliis praedecessorum nostrorum decretis rationabilibus, praesenti nostro sancimus privilegio et promittimus pro nobis et successoribus nostris, quia Nos successoresque nostri, dignitates et officia terrestria non dabimus nisi possessionatis in Regno terrisque illis, in quibus sunt huiusmodi dignitates et officia, sub poena in statuto per praelatos Petricoviae supra scripto.

[22]. De valore floreni.

Cum ex auri congerie, opum fit incrementum, quod quidem tantominus haberi consuevit, quanto maiori venderetur, ut igitur subditis nostris utcunque opitulemur ad accessiones opulentiores, quae ex auri fiunt copia, decernimus et statuimus, quod valor floreni Hungaricalis triginta duos grossos non excedat, aliter emens et vendens puniatur, iuxta constitutionem Petricoviensem anni praeteriti, alias iuxta constitutionem Alberti Regis fratris nostri.

[23]. De executione perlucrorum.

Propter differentias inter capitaneos terrestres et particulares districtuum, pro executione perlucrorum nonnunquam excitatas cum eorum altero in alterum executionem differente consueverant negligi subditi nostri in effectum habendo iustitiae iam pridem decretae, idcirco statuimus, quod capitanei districtuum tenentur et debent exequi omnia perlucra contra omnes sui districtus subditos sub poena centum marcarum.

[24]. De libera venditione frumenti nobilium Bidgostiae.

Terrigenis Cuiavitis conquerentibus nobis, quia per oppidanos Bidgostienses nostros illibertarentur, qui terrigenae dum ex rure frumentum ex mercatu antea facto cuipiam transferunt in oppidum, mox alii oppidani non facto mercatu illud recipiebant, in domosque seu promptuaria sua deponebant, pro quo tametsi solutiones impendebant, tamen quia istud facerent in praeiudicium prius ementis, et in illibertationem nobilium, idcirco statuimus, quod Bidgostiae sit nobilibus libera frumentorum venditio et deductio, sine aliquo aliorum oppidanorum impedimento, quorum coertio capitaneo pro tempore existenti sit commissa, sintque desuper litterae regiae, quoties opus erit, poenam regalem quatuordecim marcarum ex persona contemnente exigendam continentes comminatas.

[25]. De dignitariis et officialibus impossessionatis.

Cum essent nonnulli, per favorem officia praesertim capitaneatum, dignitatumque aliarum in terris ab eorum domicilio remotioribus assecuti, obtinentes, qui propter suam absentiam occasiones pariunt scandalorum in eorum iurisdictionibus committendorum, nemine coercente pravam adolescentum et aliorum hominum licentiam, quapropter statuimus, quod in singulis Regni nostri terris et districtibus capitanei, officiales, dignitarii locorum sint possessionati, avisandi nostris litteris, ut satisfaciant officiis suis, quod si trina vice avisati officiis suis intendere non curaverint, priventur officiis et dignitatibus, sintque ipso facto privati, ideo admonendi, ut possessionati sint, ut frequentius visitent loca, in quibus dignitates habent et officia.

[26]. De dote per consanguineos mortuae mulieris a marito repetenda.

Dotum solutionem (mortua existente muliere cui viventi inscripta erat) dubia impediabant hactenus duplici ratione, una quod vivente marito praemortuae uxoris consanguineis solutiones dotis petentibus, aliqui possessionem ad iudicandam putabant in bonis viventi mulieri reformatis, quorum supervivens maritus possessor esset, altera muliere post maritum antea sibi praemortuum moriente, et in possessionem dotalitii usque ad ultima vitae tempora existente, post eiusdem mulieris viduae mortis obitum consanguineis eiusdem mulieris viduae mortuae solutionem dotis petentibus nonnulli putarunt, ut consanguinei dictae mulieris viduae mortuae dotis solutionem iure repeterent, nonnulli decidebant consanguineos in possessione conservandos, quapropter Nos cum consiliariis et terrarum nuntiis, dubia ipsa absolvimus, decernentes perpetuo tenendum: quod dum mulier praemortua esset, habens dotis et dotalitii reformationem, dos a marito super vivente iure mediante exigatur, quem maritum decernimus sic potiri possessione in bonis per eum olim mulieri uxori suae viventi reformatis, uti vivente ea potitus erat et possidebat, de quibus omnibus suae olim uxoris consanguineis dotem petentibus iure respondebit. Sed praemortuo existente marito mulier per eum morte derelicta si possidebat usque ad ultima vitae suae tempora bona sibi per olim viventem maritum reformatam, quaecunque ipsa mulier post mortem mariti sui mortem obiret, existens possessor reformationis suae, sic debe-

bitur possessio bonorum reformationum consanguineis mortuae illius mulieris ut eam mulier vidua possidebat, quam possessionem statuimus absque iuris strepitu, constituto duntaxat de iure reformationis, et de possessione per mulierem ad tempora vitae habita, dandum per loci capitaneos his quibus dotis debetur redditio.

Iam vero hic finem faciemus nostris in Radom institutis superscriptis, quae olim voto communi praelatorum spiritualium et saecularium ac procerum Regni et nuntiorum terrarum constituimus, anno et die et loco, supra scriptis praesentibus reverendissimis et reverendis in Christo patribus dominis ac magnificis veneralibus, generosis, nobilibus et famatis: Andrea Roza de Boryszowice archiepiscopo Gnesnensi et primate Regni nostri, Bernardino Wilczek de Lubień electo ecclesiae Leopoliensi, Joanne de Konari Cracoviensi, Vincentio de Przeramb Vladislaviensi seu Cuiaviensi, Joanne de Ludbrancz Posnaniensi, Luca Varmiensi, Mathia de Drzewnica Premisliensi et vice-cancellario Regni, Alberto Vilmensi, Martino Miednicensi ecclesiarum episcopis, Spitekone de Jarosław castellano Cracoviensi, Joanne de Tarnow Sandomiriensi palatino, Joanne de Zabrzezie alias palatino Trocensi et mareschalco Magni Ducatus Lithvaniae, Nicolao Gardzina^a de Ludbrancz Calissiensis, Petro Myszkowski de Mirow Lanciciensi palatinis. Stanislaw Janowicz castellano Trocensi et capitaneo Samogitiae, duce Hlinski mareschalco curiae nostrae Lithvaniae et capitaneo in Bielsko, Stanislaw Kiszka generali campiductore Magni Ducatus Lithvaniae, Stanislaw Hlebowicz palatino seu capitaneo Polocensi, Nicolao de Kościelec Brestensi, Nicolao de Kretkow Junivladislaviensi, Joanne de Tarnow Russiae, Nicolao de Kurozwanki Lublinensi, Prandota de Trezana Ravensi palatinis, Joanne Jarando de Brudzow Calissiensis, Joanne de Przeramb Siradiensi, Stanislaw de Chodecz Leopoliensi, Janussio Latałski Gnesnensi, Jacobo de Sziekluka Woyniciensi, Joanne Słupecki Sandecensi, Petro Szafraniec de Pieskowaskała Wisliciensis, Joanne Jordan de Zakliczyn Bięcens, Stanislaw de Młodziejowice Radomiensi, Martino Skotnicki de Boguria Zawichostensi, Stanislaw de Potulice Miedzyrzecensi, Petro de Opalenica Landensi, Petro Górski Naklensi, Nicolao de Radzików Dobrzynensi, Stanislaw de Szrensko Wiznensi, Andrea de Oporow Kruświcensi, Petro de Niemygłów Ravensi, Paulo de Chodeza Polanecensi, Nicolao Myssopad Czechoviensi, Joanne Szamowski Konariensi castellanis. Joanne de Lasko cancellario, Jacobo de Szydłowiec thesaurario Regni nostri, Alberto Gorski scholastico Vladislaviensi, Nicolao de Bartniki custode Plocensi secretariis nostris, Nicolao Firley de Dąmbrowica vexillifero Cracoviensi et capitaneo Lublinensi, Alberto Skora de Gay Dobrinensi, Derslaw Wilczek de Lubień Leopoliensi, Stanislaw de Kazanów Lublinensi, Stanislaw Szafraniec de Pieskowaskała curiae nostrae succamerariis, ceterisque quamplurimis consiliariis universarumque terrarum nuntiis et regnicolis nostris testibus ad praemissa fide dignis sincere et fidelibus dilectis.

II. CONSTITUTIONES TEMPORALES RADOMIENSIS CONVENTIONIS GENERALIS PROXIME PRAETERITAE

Alexander Dei gratia Rex Poloniae etc. Universis et singulis praelatis spiritualibus et saecularibus ac palatinis, capitaneis, burgrabiis, terrigenis, iudicibus, subiudicibus ceterisque cuiuslibet status et conditionis hominibus, subditis nostris, ubilibet in Regno nostro et praesertim in terra Praemisliensi existentibus, sincere et fidelibus dilectis, gratiam nostram. Reverendissimi et reverendi in Christo patres, magnifici, generosi nobiles et circumspecti sincere et fideles dilecti. In conventionem Radomiensi proxime praeterita, ab octava Pasce ad octavam Sacratissimi Corporis Christi [30 III - 29 IV] nuper tenta, inter alia, ad felicem nostrum et Reipublicae Regni nostri statum decreta atque statuta meminimus, factam esse divisionem statutorum. Quarum una continet statuta perpetua et per nos sancita et alia per olim antecessores nostros decreta, praesertim vero constitutionum confirmationem Albertinarum aliorumque praedecessorum nostrorum, in praesentibus vero temporales continentur constitutiones, quae in alia proxime futura conventionem vel approbandae erunt ascribendeque perpetuis, vel in alium modum trans-

^a Bardzina *VL*.